

УДК 341.48:343.6

Ю.В. Камардіна,
Д.С. Дзигар

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ТА НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ГЕНДЕРНО ОБУМОВЛЕНОМУ НАСИЛЬСТВУ: ПРОБЛЕМНИЙ АНАЛІЗ

Дане дослідження спрямоване на аналіз міжнародно-правових основ співробітництва держав у боротьбі з гендерно-обумовленим насильством на сучасному етапі розвитку міжнародного права. У статті вивчаються підходи до вирішення проблем, розроблені з метою реалізації положень основних міжнародно-правових документів щодо боротьби з гендерно-обумовленим насильством, прийнятих на універсальному та регіональному рівнях. Узагальнивши наявні наукові матеріали, було визначено ступінь і рівень теоретичної розробленості проблеми гендерно-обумовленого насильства в рамках міжнародного права, тобто розглянуті вузлові міжнародно-правові проблеми регулювання гендерно-обумовленого насильства. Проаналізовано основні міжнародні договори, резолюції та рішення міжнародних організацій та рішення урядів, які мають на меті забезпечення рівних прав жінок, приділивши особливу увагу аналізу Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. Був простежений зв'язок та взаємний вплив міжнародного та внутрішньо-державного права на становище жінки в сучасному суспільстві. Був розглянутий інститут захисту прав жінок у рамках міжнародного права, визначені його функції, завдання та методи. Розглянуто діяльність основних структур системи ООН (у тому числі спеціалізованих установ, таких як ВООЗ, ЮНФПА, та інших), регіональних міждержавних та неурядових організацій у справі забезпечення рівноправності чоловіків та жінок. Рекомендовано, на основі положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству проти жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, яка має регіональне застосування, та з урахуванням її переваг та недоліків, а також практики виконання, розробка універсальної конвенції щодо боротьби з насильством щодо жінок, яка буде сприяти уніфікації підходів відповідних договірних органів з прав людини системи ООН з цієї проблематики.

Ключові слова: міжнародне право, міжнародні договори, Стамбульська конвенція, гендерно-обумовлене насильство, позитивні зобов'язання держави, дискримінація.

DOI 10.34079/2226-3047-2023-14-27-52-61

Постановка проблеми. Проблема гендерно-обумовленого насильства стала предметом наукової дискусії у національному юридичному світі зовсім недавно. Між тим, у міжнародному науковому порядку проблема гендерно-обумовленого насильства вже кілька десятиліть розглядається як порушення прав людини. Одним із основних документів у сфері захисту жінок є Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination Against Women, CEDAW) - міжнародний договір, прийнятий в 1979 році Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй (Організація Об'єднаних Націй, 1979). Хоча текст конвенції прямо не забороняє насильство щодо жінок, він встановлює заборону на всі форми дискримінації щодо жінок. Для контролю за виконанням державами-

учасницями норм Конвенції було створено Комітет з ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок, відповідальний за нагляд за дотриманням конвенції, який згодом підтвердив, що гендерне насильство входить до сфери дискримінації. Загальною рекомендацією № 35, прямо зазначено, що дискримінація щодо жінок включає гендерно-обумовлене насильство, тобто насильство, яке «спрямоване проти жінки через те, що вона є жінкою, або яке зачіпає жінок непропорційно». У загальних рекомендаціях Комітет розвиває зміст позитивних зобов'язань держави щодо заходів, які вона має робити для запобігання випадкам гендерно-обумовленого насильства та подолання його наслідків. Вперше закріпивши на законодавчому рівні нормами Конвенції у 1989р. рівність жінок і чоловіків, значно розширивши коло прав жінок та способи їх гарантування, Комітет зміг сформувати міжнародні правові стандарти у цій галузі, визначивши широке коло матеріальних та процесуальних зобов'язань, що покладаються на держави.

Питання запобігання гендерно-обумовленого насильства найбільш детально опрацьовано в системі Ради Європи на основі спеціальної регіональної Конвенції Ради Європи про запобігання насильству проти жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (англ. Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence; Istanbul Convention) (відома також як Стамбульська конвенція), ухваленої 7 квітня 2011 року, що набула чинності 1 серпня 2014 року (Рада Європи, 2011). Ця Конвенція кваліфікує ряд діянь як кримінальних злочинів, які підлягають імплементації до національного законодавства її держав-учасниць. На основі цієї Конвенції також функціонує спеціальний механізм моніторингу дотримання її положень.

Однак, незважаючи на зусилля міжнародної спільноти проблема запобігання гендерно-обумовленого насильства без перебільшення стоїть досить гостро у всіх державах світу, що обумовлює потребу в пошуку нових шляхів до вирішення проблеми зокрема шляхом виявлення та заохочення «найкращих практик». Одним із ключових аспектів співробітництва держав у галузі захисту прав жінок є пошук шляхів вирішення та регулювання дискримінаційних питань, що обумовлюється важливістю уніфікації всього обсягу міжнародних та внутрішньодержавних правових актів та впровадження ефективно функціонуючих інститутів та механізмів, що захищають права жінок. Крім того, серед основних факторів, що впливають на актуальність проблеми, можна виділити такі: зміна пріоритетів та установок міжнародного співтовариства у стратегіях щодо реалізації прав людини, зокрема щодо принципу дотримання договірних зобов'язань однаково з боку держав з прав жінок; визнання у необхідності уніфікації міжнародних механізмів у реалізації захисту прав жінок; встановлення рівноправного становища чоловіків та жінок, оскільки це є однією з основних цілей діяльності системи ООН та інших міжнародних організацій.

Аналіз останніх джерел та публікацій. Проблема вивчення гендерно-обумовленого насильства становить науковий інтерес як зарубіжних, так вітчизняних дослідників. Зокрема, вперше у дисертаційному дослідженні І. Заворотько «гендерно-обумовлене насильство, пов'язане з конфліктом, як міжнародний злочин» було виокремлено «систему міжнародно-правових зобов'язань держави щодо розслідування гендерно-обумовленого насильства, пов'язаного з конфліктом, як міжнародного злочину, до якої увійшли обов'язки держави щодо кримінального переслідування осіб за вчинення міжнародних злочинів загалом (закріплені в нормах договірних, звичаєвого та м'якого права), а також обов'язки розслідувати власне гендерно-обумовлене насильство, пов'язане з конфліктом, як міжнародний злочин (закріплені у нормах м'якого права)» (Заворотько, 2020, с. 26-29).

«Гендерне насильство – це різновид насильства, який містить дії, що завдають фізичної, психологічної, сексуальної шкоди чи страждання, погрозу таких дій, примус та інші обмеження свобод усупереч принципу гендерної рівності. У такому контексті проблема гендерного насильства викладається під кутом зору дискримінації за статевою ознакою. Такий підхід є новим і перспективним для світової та вітчизняної юридичної науки» такі висновки зробила Н. Аніщук (Аніщук, 2008, с. 15).

Н. Грідіна у дисертаційному дослідженні «Адміністративно-правові засади взаємодії Національної поліції з державними та громадськими інституціями щодо протидії гендерно обумовленому насильству», вперше було сформульовано пропозиції та рекомендації щодо внесення змін до Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» в частині закріплення категорії «гендерно обумовлене насильство», а також необхідності систематизації нормативно-правових актів, що стосується питань організації та здійснення взаємодії Національної поліції з іншими зацікавленими суб'єктами щодо запобігання та протидії гендерно обумовленому насильству (Грідіна, 2022, с. 28-29).

Таким чином, важливість зазначеної теми полягає в оцінці сучасної національної правової бази щодо запобігання та реагування на випадки насильства за гендерною ознакою, в тому числі в її порівнянні та оцінці співвідношення з міжнародними стандартами.

Метою наукової статті є аналіз та оцінка національного та міжнародного законодавства щодо юридичного регулювання питання гендерно обумовленого насильства, визначення проблемних аспектів законодавства, а також аналіз впливу соціальних, культурних та політичних факторів на прояв, профілактику та протидію гендерно обумовленому насильству. Окрім цього, метою роботи є винесення пропозицій щодо можливих систематичних та інституціональних змін на національному рівні, які можуть вплинути на вчасну ідентифікацію, профілактику та боротьбу з гендерно обумовленим насильством.

Виклад основного матеріалу. Важливо зазначити, що у 90-х роках ХХ століття дефініції гендерно обумовленого насильства не існувало у юридичному полі. В більшості країн Європейського регіону активна політика щодо гендерної рівності починає впроваджуватися у 2000-х роках, що невід'ємно пов'язано з прийняттям низки міжнародних і національних документів задля законодавчого забезпечення та боротьби проти гендерної нерівності та гендерно обумовленого насильства. Дефініція такого терміну як «гендерно обумовлене насилля» або «насилля за ознакою статі» має фундаментальне значення, особливо для юридичної сфери для характеристики кола осіб у разі правопорушення, визначення типу правопорушення, окреслення причин та форм такого насилля, а також впливає на подальшу судову практику.

Перша згадка та юридична дефініція гендерно обумовленому насильству з'явилася у статті 1 Декларації ООН щодо викорінення насильства щодо жінок у 1993 році, де зазначається, що гендерно обумовлене насильство – це будь-який акт насильства, здійснений за ознакою статі, який завдає або може завдати фізичної, сексуальної чи психологічної шкоди або страждання жінкам, а також погрози здійснення таких актів, примус чи свавільне позбавлення волі як у громадському, так і в приватному у житті (United Nations, 1993).

Окрім цього, Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська Конвенція) має дефініцію гендерно зумовленого насильства проти жінок. У Конвенції зазначається, що насильство стосовно жінок за гендерною ознакою означає насильство, яке спрямоване проти жінки через те, що вона є жінкою, або таке, що зачіпає жінок непропорційно (Рада Європи, 2011).

Національне законодавство України має дефініцію гендерно обумовленого насильства, а саме «насильства за ознакою статі», зазначену у Законі України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», де насильство за ознакою статі - діяння, спрямовані проти осіб через їхню стать, або поширені в суспільстві звичаї чи традиції (стереотипні уявлення про соціальні функції (становище, обов'язки тощо) жінок і чоловіків), або діяння, що стосуються переважно осіб певної статі чи зачіпають їх непропорційно, які завдають фізичної, сексуальної, психологічної або економічної шкоди чи страждань, включаючи погрози таких дій, у публічному або приватному житті (Закон України № 2866-IV, 2005).

Проаналізувавши дефініцію у міжнародному законодавстві та порівнявши з національним законодавством, було визначено, що дефініція у національному законодавстві була впроваджена на базі дефініції у міжнародних нормативно правових актах, що вказує орієнтованість нашого законодавства на міжнародні стандарти та норми.

Направлення українського політичного, соціального та законодавчого шляху на боротьбу з гендерно обумовленим насильством датується у 2000-х роках із прийняттям одного з основоположних законів у цій сфері, а саме Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» у 2005 році. Цей закон впроваджує у національне законодавство такі дефініції, як рівні права жінок і чоловіків, насильство за ознакою статі, гендерна рівність, та багато інших термінів, що надають змогу працювати із гендерно обумовленим насильством у юридичному полі. Закон визначає й основні напрями державної політики в області гендерної рівності, механізми її забезпечення та засоби забезпечення рівних прав у різних сферах життя. До впровадження цього нормативно-правового акту, в Україні не було жодного юридичного документу, котрий би ставив своєю ціллю забезпечення гендерної рівності (Закон України № 2866-IV, 2005).

Наступним важливим кроком є регулювання питання домашнього насилля та впровадження заходів запобігання та протидії ньому у 2018 році шляхом прийняття Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». Цей закон відокремлює поняття домашнього насилля як окремих видів злочину та правопорушення, а також впроваджує необхідні заходи для забезпечення безпеки жертв домашнього насилля та покарання правопорушників. Цей акт запроваджує широку класифікацію видів домашнього насильства, впроваджує механізм термінового заборонного припису, надаючи безпеку жертвам домашнього насилля, а також збільшує коло осіб, що можуть бути учасниками по справі стосовно домашнього насильства. До прийняття закону, в Україні не була узаконена класифікація домашнього насилля та гендерно обумовленого насилля на сексуальне, психологічне, економічне та фізичне, що наразі допомагає при розгляді та кваліфікації справ у судовому процесі. Окрім цього, цей закон надає змогу притягнути до відповідальності більше коло осіб, тому що дефініція домашнього насилля не охоплює лише відносини між чоловіком і жінкою у шлюбі. Це коло розширилося і на близьких родичів, на дітей, також на пари, що знаходяться не у шлюбі, але проживають спільно (Закон України № 2229-VIII, 2017).

Найімовірно важливим і фундаментальним кроком у поліпшенні національного законодавства у сфері гендерно обумовленого насильства та є ратифікація Україною Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція) у 2022 році (Закон України № 2319-IX, 2022). Першочергово, це має велике політичне значення, бо ратифікація Конвенції демонструє прихильність України до боротьби з гендерно обумовленим насиллям та снагу відповідати найвищим світовим та європейським стандартам. Тим не менш, варто зазначити, що на ратифікацію Конвенції очікували

правозахисники та громадські діячі більше 10 років, а сам процес довго відкладався через консервативних політиків та вплив церкви. Незадоволеність громадськості була також було продемонстровано у декількох протестах у підтримку ратифікації цього документу Україною (Громяк, 2022).

Також вартий згадки стратегічний документ, Національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року. Метою Національного плану є створення умов для забезпечення рівної участі жінок і чоловіків у подоланні конфліктів, встановленні миру, процесах відновлення, протидії безпековим викликам, системної протидії насильству за ознакою статі та насильству, пов'язаному з конфліктом. Варто зазначити, що план чітко визначає цілі та напрямки дій у різних сферах подолання гендерно обумовленого насилля, а також, окрім цього, має план заходів і дій, на котрий номіновані відповідальні органи влади або посадові особи, а також виділено необхідний бюджет. Цей план відіграє неймовірно важливе значення з точки зору координації сумісних дій в рамках досягнення цілей плану та планування необхідних мій і змін на національному рівні (Кабінет Міністрів України, 2020).

Окрім цього, невід'ємною частиною законодавства, що регулює гендерно обумовлене насильство, є Конституція України, котра несе у собі фундаментальних характер рівності прав і свобод між всіма людьми; Кримінальний та Кримінально-процесуальний Кодекс України, котрі несе у собі норми відповідальності за деякі види гендерно обумовленого насильства та містять процесуальні аспекти вирішення прав кримінальної відповідальності за правопорушення такого типу; Адміністративний та Адміністративно-процесуальний кодекс України, які також містять у собі матеріальні та процесуальні норми стосовно деяких видів гендерно обумовленого насильства.

Необхідно підкреслити, що Україна спрямовує багато зусиль на попередження та боротьбу із гендерно обумовленим насильством, що можна помітити в аналізі доволі великої законодавчої бази на національному рівні у цій сфері. Тим не менш, ситуація може бути поліпшена та вдосконалена, а системні інноваційні рішення можуть допомогти у викоріненні гендерно зумовленого насилля.

З метою створення інтегрованої, комплексної та скоординованої національної політики взаємодії між органами державної влади та неурядовими організаціями державам слід орієнтуватися на одну з основних чотирьох принципів Стамбульської конвенції – це превенція проявів гендерно обумовленого насильства. Таким чином, невід'ємною необхідністю наразі є проведення освітніх та просвітницьких заходів із залученням правоохоронних органів, правозахисників і соціальних працівників. Такі заходи можуть ефективно працювати у багатьох напрямках, серед яких руйнування стереотипів про гендерно зумовлене насильство, освітлення важливості повідомлення та звернення до правоохоронних органів у випадку такого правопорушення, а також зможе проінформувати цільову аудиторію про те, що треба робити у випадку гендерно обумовленого насильства. Тема гендерно обумовленого насильства досі недостатньо висвітлена на національному рівні.

Окрім цього, в питаннях просвітницького характеру та комунікації зі суспільством відіграє важливу роль громадські організації та спілки. Наразі на національному рівні недостатньо розвинуті механізми підтримки громадських організацій, особливо у сфері фінансування таких організацій з Державного Бюджету України. Окрім цього, фінансування громадських організацій з Державного бюджету не узгоджується попередньо, а розподілення коштів не планується заздалегідь. Це підтверджують дані дослідження, проведеного у 2018 році, у результаті якого всі представники організацій громадського суспільства погодилися із тим, що у системі державного фінансування громадських організацій необхідно впровадити зміни, і лише менше ніж у половині опитаних представників фінансова підтримка з

Державного бюджету присутня у загальних наявних фінансах громадської організації (Падалка, Бікла та Білоскурський, 2023).

Важко заперечувати, що зміни та перегляд змісту навчальних програм у школах також є критичною необхідністю для України. Досі у шкільних програмах не існує предмету статевого виховання – лише окремі частини знань надаються дітям про репродуктивне здоров'я протягом шкільних років. Впровадження у програму предмету статевого виховання в шкільні програми не лише є важливим кроком для забезпечення повноцінної освіти молоді, але й може відіграти критичну роль у подоланні гендерно зумовленого насильства. Набуття знань про репродуктивне здоров'я та рівноправність чоловіків і жінок вже з раннього віку допоможе сформувати у дітей та молоді повагу до особистої гідності та прав інших, що в свою чергу створить основу для будівництва суспільства без насильства та дискримінації. Авжеж, для цього процесу важливо передивлятися наявні законопроекти в області освіти, а також виділити бюджет на вдосконалення шкільних програм, що має бути забезпечено на державному рівні.

Другим основним принципом Стамбульської конвенції є захист потерпілих від гендерно обумовленого насильства. Особами першого контакту у випадку гендерно обумовленого насильства найчастіше стають поліцейські або правоохоронні органи, котрі мають бути підготовлені за спеціальними програмами до коректної відповіді та прийняття мір у випадку ідентифікації такого правопорушення. Підготовча теоретична база має міститись ще у програмах підготовки спеціалістів у вищих навчальних закладах, а до розробки таких програм мають залучатися міжнародні експерти, що можуть поділитися необхідною практикою роботи системи освіти з більш розвинутих країн. Зміна програми підготовки спеціалістів передбачає впровадження діалогу на державному рівні у Міністерстві освіти та науки з координацією з Міністерством внутрішніх справ, а також внесення необхідних корективів до законодавчих актів, що регулюють процес освіти.

Не можна оминати проблеми недостатньої кількості людських ресурсів, а також малу наявність досвіду та знань у темі вдосконалення системи у боротьбі з гендерно обумовленим насильством. Необхідно залучення міжнародних професіоналів та експертів, котрі могли би поділитися досвідом системи протидії та боротьби з гендерно обумовленим насильством наразі наявних в інших країнах. Навіть у національному плані «Жінки, мир, безпека» зазначається, що вагомими перешкодами для виконання плану є недостатність знань і навичок у виконавців Національного плану, обмеженість людських і матеріальних ресурсів, технічного забезпечення (Кабінет Міністрів України, 2020).

Також, однією з ідентифікованих проблем є відсутність моніторингу та розслідування факторів, що впливають на кількість повідомлення про гендерно обумовлене насильство, а також фактори, що впливають на судову процедуру рішення випадків насильства за ознакою статі. Наразі статистичні дані змінюються кожного року, і кількість звернень про ГЗН лише збільшується. Однак це не обов'язково говорить про негативну тенденцію збільшення такого типу правопорушення, це може ідентифікувати налагоджену роботу звітування та ідентифікації випадків гендерного насилля, а також руйнування стереотипів та боязні повідомлення правоохоронцям про гендерне насилля. Так і зі зворотного боку, збільшення випадків гендерно обумовленого насильства може показати вплив соціальних, збройних, політичних або економічних конфліктів на кількість правопорушень, тощо. Саме для розуміння цих факторів повинна проводитися постійна експертна оцінка та моніторинг впливових факторів, що накладають свій відбиток на статистичні данні, що надає можливість ліпшої оцінки ефективності роботи системи боротьби та протидії гендерно обумовленому насильству на національному рівні.

Наразі проблемою постають і випадки гендерно обумовленого насильства на

робочих місцях, причому статистика збільшення таких випадків помічається не лише в Україні, але і в інших країнах Європи. Мінімальною зміною може бути рекомендація впровадження правил корпоративної етики, а також правил захисту від сексуальних домагань, експлуатації та зловживання на роботі. Це допомогло би підвищити інформованість людей на робочих місцях про неправомірну поведінку, а також відіграло би роль превентивної міри у виникненні випадків гендерно зумовленого насильства.

Висновки. На сьогоднішній день важливе місце у сфері міждержавної взаємодії займає боротьба з гендерно обумовленим насильством у всіх його проявах; на міжнародно-правовому рівні прийнято значну кількість документів, спрямованих прямо чи опосередковано на протидію формам з гендерно обумовленого насильства; на регіональному рівні центральне місце посідає Стамбульська конвенція щодо захисту потерпілих від гендерно зумовленого насильства 2011 р., а також створений на її основі механізм моніторингу – Група експертів з дій проти насильства стосовно жінок і домашнього насильства (ГРЕВІО), яка здійснює моніторинг виконання цієї Конвенції Сторонами; діяльність Комітету робить вагомий внесок у виявлення та вирішення проблем, що існують в окремо взятій державі; досвід діяльності Комітету дозволяє сформулювати рекомендації, спрямовані на закріплення найкращих практик у сфері боротьби з гендерно-обумовленим насильством; при винесенні заключних зауважень за підсумками розгляду національного доповіді Комітет значною мірою орієнтується на інформацію, що отримується від спеціалістів з конкретних галузей, що допомагає скласти більш об'єктивну картину щодо повноти реалізації державами своїх міжнародно-правових зобов'язань; прийняття державою законодавства, яке повністю забороняє будь-які форми гендерно обумовленого насильства, є позитивним заходом, однак поряд з цим необхідно приймати комплексні заходи, створені задля створення неприйняття гендерно обумовленого насильства у суспільстві, а також заходів, спрямованих на послідовне виконання положень національного права у цій галузі; на універсальному рівні діє міжнародний договір, описується як міжнародний «білль про права» для жінок - Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 року; Комітет з ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок, який поряд з річним звітуванням і консультативною допомогою державам-учасницям, комітет має можливість видавати загальні рекомендації, присвячені баченню комітетом зобов'язань, що випливають з Конвенції. Незважаючи на зусилля держав, які приймаються з метою боротьби з гендерно-обумовленим насильством, проблема стоїть настільки гостро, що для неї рішення потрібно вжити додаткових заходів та вироблення нових підходів на міжнародно-правовій основі всіма державами.

Проаналізувавши стан ситуації в області гендерно обумовленого насильства в Україні, його проявів а також норм національного та міжнародного законодавства, варто відмітити великі зміни та прогрес, що відбувся з 2000-х років до нинішнього часу. Система реагування на випадки була впроваджена в Україні, так само як впроваджено законодавство, що регулює питання гендерно обумовленого насильства. Окрім цього, певні зусилля докладаються систематично для роботи на національному рівні в області подолання гендерно зумовленого насильства у чотирьох напрямках, серед яких запобігання, захист, судове переслідування та скоординована політика.

Тим не менш, залишається багато проблемних аспектів у боротьбі з гендерно обумовленим насильством. Серед них важливо зазначити недостатність фінансових і людських ресурсів в імплементації національного плану з подоланням гендерно обумовленого насильства, а також недостатність експертності у цьому питанні. Не менш нагальною проблемою залишається низький рівень просвіти серед населення та стереотипізація питання гендерно обумовленого насильства. Також прогалини наявні і у професійній якійсній підготовці кадрів, що працюють у правоохоронних органах задля коректного реагування на гендерно обумовлене насильство. Проблемою постає також і

відсутність вузько направлених регулятивних внутрішніх норм проти гендерно обумовленому насильству на підприємствах та місцях роботи. Також, була помічена проблема недостатньої підтримки держави відносно громадських організації, котрі відіграють важливу роль у подоланні гендерно обумовленого насильства та просвітницькій діяльності.

Бібліографічний список:

- Анішук, Н.В., 2008. *Правові засоби викорінення гендерного насильства в Україні: історико-теоретичний аналіз*. Одеса.
- Гридіна, Н.Ю., 2022. *Адміністративно-правові засади взаємодії Національної поліції з державними та громадськими інституціями щодо протидії гендерно обумовленому насильству*. Дисертація. Доктор наук. Харків: Харків. нац. ун-т внутр. справ.
- Громяк, І., 2022. Стамбульська конвенція: як цей документ може змінити Україну: веб-сайт. *BBC News Україна* [онлайн] Доступно: <<https://www.bbc.com/ukrainian/features-61887447>> (дата звернення: 12.05.2024р.).
- Заворотько, І.Г., 2020. *Сексуальне і гендерно-обумовлене насильство, пов'язане з конфліктом, як міжнародний злочин*. Дисертація. Доктор наук. Київ: Національний університет «Києво-Могилянська академія».
- Закон України Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків від 08.09.2005 № 2866-IV. *Верховна Рада України* [online] Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>> (дата звернення: 12.05.2024р.).
- Закон України Про запобігання та протидію домашньому насильству від 07.02.2017 №2229-VIII. *Верховна Рада України* [online] Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>> (дата звернення: 01.05.2024).
- Закон України Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами від 20.06. 2022 № 2319-IX. *Верховна Рада України* [online] Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2319-20#Text>> (дата звернення: 01.05.2024р.).
- Кабінет Міністрів України, 2020. Розпорядження Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року від 28 жовтня 2020 року № 1544-р. *Верховна Рада України* [online]. Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1544-2020-%D1%80#n14>> (дата звернення: 12.05.2024р.).
- Організації Об'єднаних Націй, 1979. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок: міжнародний документ від 18.12.1979. *Верховна Рада України* [онлайн] Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207> (дата звернення: 01.05.2024р.).
- Падалка, Г., Бікла, О. та Білоскурський, А., 2023. Потреби та проблеми організацій громадянського суспільства в умовах війни: результати незалежного соціологічного опитування організацій громадянського суспільства. Київ. [онлайн] Доступно: <https://eef.org.ua/wp-content/uploads/2023/10/Full-report_Study-of-the-Ukrainian-Civil-Society-Sector-in-a-Time-of-War_UKR-version.pdf> (дата звернення: 01.05.2024р.).
- Рада Європи, 2011. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція): Конвенція; Рада Європи від 11.05.2011. *Верховна Рада України* [online] Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/go/994_001-11> (дата звернення:

01.05.2024p.).

United Nations, 1993. Declaration on the Elimination of Violence against Women: resolution / adopted by the General Assembly. A/RES/48/104 [online] Available at: <<https://digitallibrary.un.org/record/179739?ln=en&v=pdf>> (Accessed 01.05.2024).

References:

- Anishchuk, N.V., 2008. Pravovi zasoby vykorinennia hendernoho nasylstva v Ukraini: istoryko-teoretychnyi analiz [Legal framework for eradicating gender-based violence in Ukraine: historical and theoretical analysis]. Odesa (in Ukrainian).
- Hromliuk, I., 2022. Stambulska konventsia: yak tsei dokument mozhe zminyty Ukrainu: veb-sait. *BBC News Ukraine* [online] Available at: <<https://www.bbc.com/ukrainian/features-61887447>> (Accessed 12.05.2024) (in Ukrainian).
- Hrydina, N. Iu., 2022. *Administratyvno-pravovi zasady vzaiemodii Natsionalnoi politsii z derzhavnymy ta hromadskymy instytutsiamy shchodo protydii henderno obumovlenomu nasylstvu [Administrative and legal ambushes of interaction between the National Police and state and civil institutions to counter gender-based violence]*. Dysertatsiia. Doktor nauk. Kharkiv: Kharkiv. nats. un-t vnutr. sprav (in Ukrainian).
- Kabinet Ministriv Ukrainy, 2020. Rozporiadzhennia Pro zatverdzhennia Natsionalnoho planu dii z vykonannia rezoliutsii Rady Bezpeky OON 1325 «Zhinky, myr, bezpeka» na period do 2025 roku vid 28 zhovtnia 2020 roku № 1544-r. [Order On the approval of the National Plan of Action from the final resolution for the sake of UN Security 1325 “Women, peace, security” for the period until 2025 dated 28 June 2020 date No. 1544-r.] *Verkhovna Rada Ukrainy* [online] Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1544-2020-%D1%80#n14>> (in Ukrainian).
- Orhanizatsii Obiednanykh Natsii, 1979. Konventsia Orhanizatsii Obiednanykh Natsii pro likvidatsiiu vsikh form dyskryminatsii shchodo zhinok: mizhnarodnyi dokument vid 18.12.1979 [United Nations Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women: International Document dated 12/18/1979]. *Verkhovna Rada Ukrainy* [online] Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207> (Accessed 01.05.2024) (in Ukrainian).
- Padalka, H., Bikla, O. and Biloskurskyi, A., Potreby ta problemy orhanizatsii hromadianskoho suspilstva v umovakh viiny: rezultaty nezalezhnogo sotsiolohichnoho opytuvannia orhanizatsii hromadianskoho suspilstva [Consume the problems of the organization of the commonwealth in the minds of the war: the results of independent sociological study of the organization of the commonwealth]. Kyiv, 2023. [online] Available at: <https://eef.org.ua/wp-content/uploads/2023/10/Full-report_Study-of-the-Ukrainian-Civil-Society-Sector-in-a-Time-of-War_UKR-version.pdf> (in Ukrainian).
- Rada Yevropy, 2011. Konventsia Rady Yevropy pro zapobihannia nasylstvu stosovno zhinok i domashnomu nasylstvu ta boraotbu iz tsymy yavyshchamy (Stambulska konventsia): Konventsia; Rada Yevropy vid 11.05.2011 [Convention for the sake of Europe on the prevention of domestic violence and domestic violence (Istanbul Convention): Convention; Rada of Europe dated 05/11/2011]. *Verkhovna Rada Ukrainy* [online] Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/994_001-11> (Accessed 01.05.2024) (in Ukrainian).
- United Nations, 1993. Declaration on the Elimination of Violence against Women: resolution / adopted by the General Assembly. A/RES/48/104 [online] Available at: <<https://digitallibrary.un.org/record/179739?ln=en&v=pdf>> (Accessed 01.05.2024).

- Zakon Ukrainy Pro ratyfikatsiiu Konventsii Rady Yevropy pro zapobihannia nasylstvu stosovno zhinok i domashnomu nasylstvu ta borotbu iz tsymy yavyshchamy vid 20.06. 2022 № 2319-IX [Law of Ukraine On the ratification of the Convention for the Sake of Europe on the prevention of domestic violence and domestic violence and the fight against these crimes from 20.06. 2022 No. 2319-IX]. *Verkhovna Rada Ukrainy* [online] Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2319-20#Text>> (Accessed 01.05.2024) (in Ukrainian).
- Zakon Ukrainy Pro zabezpechennia rivnykh prav ta mozhlyvostei zhinok i cholovikiv vid 08.09.2005 № 2866-IV. *Verkhovna Rada Ukrainy* [online] Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>> (Accessed 01.05.2024) (in Ukrainian).
- Zakon Ukrainy Pro zapobihannia ta protydiuu domashnomu nasylstvu vid 07.02.2017 №2229-VIII. *Verkhovna Rada Ukrainy* [online] Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>> (Accessed 01.05.2024) (in Ukrainian).
- Zavorotko, I.H., 2020. *Seksualne i henderno-obu-movlene nasylstvo, poviazane z konflik-tom, yak mizhnarodnyi zlochyn* [Sexual and gender-based violence linked to conflict as an international scourge]. Dysertatsiia. Doktor nauk. Kyiv: Natsionalnyi universytet «Kyievo-Mohylianska akademiia» (in Ukrainian).

Стаття надійшла до редакції 24.04.2024 р.

Kamardina Y.V.
Dzyhar D.S.

INTERNATIONAL STANDARDS AND NATIONAL LEGISLATION IN THE FIELD OF PREVENTING AND COMBATING GENDER-BASED VIOLENCE: PROBLEM ANALYSIS

This study aims to analyse the international legal framework for cooperation among states in combating gender-based violence on the current stage of international law development. The article explores approaches to addressing the issues formulated to implement the provisions of key international legal documents on combating gender-based violence adopted at both universal and regional levels. By synthesizing existing scholarly materials, the degree and level of theoretical elaboration of the problem of gender-based violence within international law were determined, thus addressing key international legal issues regulating gender-based violence. The main international treaties, resolutions, decisions of international organizations, and governmental decisions aimed at ensuring women's equal rights were analysed, with special attention given to the analysis of the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women. The correlation and mutual influence of international and national law on the status of women in contemporary society were traced. The institution of women's rights protection within international law was reviewed, identifying its functions, tasks, and methods. The activities of major structures within the UN system (including specialized agencies such as WHO, UNFPA, etc.), regional intergovernmental, and non-governmental organizations in ensuring gender equality were considered. It is recommended, based on the provisions of the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence, which has regional application, taking into account its advantages and disadvantages, as well as the implementation practice, the development of a universal convention on combating violence against women is proposed, which will contribute to the standardization of approaches of relevant human rights treaty bodies within the UN system on this issue.

Keywords: international law, international treaties, Istanbul Convention, gender-based violence, state positive obligations, discrimination.